

УДК 378.147.091.32:81'373.21:811.161.2'243

DOI 10.11603/me.2414-5998.2020.4.11674

М. І. РуденкоORCID <https://orcid.org/0000-0003-1983-5799>*Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України***ВИВЧЕННЯ УРБАНІСТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ ТА ПОНЯТТЯ ЛОКУСУ
НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА
ЯК ІНОЗЕМНА» (НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ «У МІСТІ. УРОК 1»)****М. І. Rudenko***I. Horbachevsky Ternopil National Medical University***STUDY OF URBAN VOCABULARY AND THE CONCEPT OF LOCUS
AT THE LESSONS FOR THE COURSE “UKRAINIAN AS A FOREIGN
LANGUAGE” (ON THE EXAMPLE OF THE TOPIC “IN THE CITY.
LESSON 1”)**

Анотація. В умовах щораз більшої кількості іноземних студентів у ЗВО України перед фахівцями з української мови як іноземної постає проблема розробки нових підходів до її навчання. У руслі комунікативного підходу метою таких занять є вільне спілкування в чужомовному мовному середовищі. Лінгводидактичні чинники зумовлюють вибір викладачем методів та засобів навчання. У статті запропоновано апробоване заняття з дисципліни «Українська мова як іноземна» на тему «У місті. Урок 1». Визначальними для лексико-семантичної системи заняття є урбаністичні поняття, поняття місця (локусу) та розташування. Лексичне наповнення заняття розкривається через укладений текст «У місті» та комплекс граматичних вправ, які підпорядковані головній темі. Текст випереджає розуміння студентів та містить ті граматичні категорії, які є предметом розгляду на занятті. За допомогою таблиць розкрито такі граматичні категорії, як місцевий відмінок іменника та узгодження іменника з прикметником. Вміння використовувати у мовленні місцевий відмінок є дуже важливим при зануренні в іншомовне середовище. Ця граматична категорія розглядається у зіставленні з називним відмінком, що полегшує його вивчення і розуміння. Також розглянуто творення якісно-означальних прислівників від прикметників. Використання таблиць дозволяє візуалізувати граматичний матеріал, структурувати його, також сприяє кращому запам'ятовуванню. Запропоновано тренувальні вправи з метою розрізнення цих частин мови та вживання прикметників і прислівників у реченні з огляду на їх сполучуваність з різними частинами мови. Завдання скомпоновано так, щоб і вивчити новий матеріал, і повторити попередньо вивчений, як-от: узгодження прикметника з іменником. Практичним результатом повинне стати вільне застосування вивченого лексико-граматичного матеріалу у повсякденному спілкуванні.

Ключові слова: українська мова як іноземна; комунікативний підхід; місцевий відмінок; текст; прислівник; прикметник.

Abstract. In the conditions of an increasing number of foreign students in the higher education establishments of Ukraine, the specialists in the Ukrainian as a foreign language face the problem of developing new approaches to its teaching. In terms of communicative approach, the purpose of such classes is free communication in a foreign language environment. Linguodidactic factors determine the lecturer choice of teaching methods and tools. The article offers a tested lesson on the subject “Ukrainian as a foreign language” on the example of the topic «In the city. Lesson 1». Urban concepts, the concept of place (locus) and location are the determinants for the lexical-semantic system of classes. The lexical content of the lesson is revealed through the concluded text “In the city” and a set of grammar exercises subordinated to the main topic. The text is ahead of students understanding and contains those grammatical categories that are the subject of the lesson. The tables reveal such grammatical categories as the locative case of the noun and the coordination of the noun with the adjective. The ability to use the locative case in speech is very important immersing into a foreign language environment. This grammatical category is considered in comparison with the nominative case, which facilitates its study and understanding. The formation of qualitative-defining adverbs from adjectives is also considered. Using tables allows you to visualize grammatical material, structure it, and also promotes better memorization. Training exercises are offered in order to distinguish these parts of speech and the use of adjectives and adverbs in a sentence and their compatibility with different parts of speech as well. The task is arranged in the following way: to study the new material and revise the previous one, such as coordination of the adjective with the noun. The practical result is the usage of the studied lexical and grammatical material in everyday communication.

Key words: Ukrainian as a foreign language; communicative approach; locative case; text; adverb; adjective.

© М. І. Руденко

Вступ. Викладання дисципліни «Українська мова як іноземна» в умовах підготовки іноземномовних студентів набуває щораз важливішого значення. Попри те, що останні вивчають як фахові, так і українознавчі дисципліни англійською мовою, саме українська мова покликана допомогти в соціокультурній адаптації. Вивчення української мови студентами-іноземцями є важливим із погляду комунікування з українцями, можливості комфортно себе почувати в чужомовному оточенні. Насамперед, це занурення в соціокультурне середовище та можливість спілкування з носіями мови. По-друге, це стосується медичного закладу вищої освіти, можливість спілкуватися з українськими пацієнтами. Як слушно зазначає О. Б. Тарнопольський, під час навчання іноземних мов найбільше розвиваються і виховуються терпимість та інтерес до інших культур і способу життя, попри значний розрив між звичним і новим. Таким чином формується, за визначенням вченого, міжкультурна особистість. «Здатність навчання іноземних мов як навчальної дисципліни виховувати таку особистість є, мабуть, найціннішою її якістю в плані виховання/розвитку людини, здатної і достойної жити у XXI сторіччі, у якому світ перетворився на одне «глобальне село» (*“theglobalvillage”*), як його визначає сучасна термінологія, що має відношення до розвитку людства в епоху, коли все більше зникають бар’єри і скорочуються суб’єктивні відстані між країнами та народами» [8, с. 100–101].

Крім того, викладання дисципліни несе значне культурне навантаження – формування культурного образу України у світі, привернення уваги до її досягнень і здобутків, мистецьких і наукових персоналій, відтак – поширення її гранднариву. А це в сучасних умовах має величезне значення для позитивного іміджу держави у світі.

Сьогодні, у зв’язку з щораз більшою кількістю іноземних студентів, значно зріс інтерес до лінгводидактичних проблем викладання зазначеної дисципліни. Слід відзначити здобутки таких науковців, як Я. Гладир, О. Горда, І. Жовтоніжко, Т. Єфімова, І. Кочан, Т. Кудіна, А. Кулик, Т. Лагута, Е. Ляпічева, Л. Мацько, Д. Мазурик, О. Новіцька, О. Смолінська, Б. Сокол, О. Тростинська, Г. Тохтар, Г. Шелест.

Однак, попри значні напрацювання фахівців, методика викладання української мови як іноземної вимагає подальших досліджень.

Мета дослідження – запропонувати урок з української мови як іноземної з різними видами мовленнєвої діяльності. При цьому розглянути

труднощі розмежування прикметників та похідних від них прислівників, а також засвоєння місцевого відмінка в українській мові через систему вправ. Завдання апробовано на заняттях з української мови як іноземної та у підручнику «Українська мова як іноземна» для 2 року навчання [9, 10].

Методи дослідження: спостереження, опис, узагальнення, пояснення, аналіз.

Результати дослідження. Тема «У місті» розрахована на два уроки і становить 4 академічні години. Предметом розгляду у статті є Урок 1. Завдання уроку – не лише опрацювати окремі факти мови, а й опанувати логіку дій з ними. Адже, як зазначають фахівці, «навчати іноземної мови – це не тільки навчати спілкуватися, використовуючи в комунікації іншомовну лексику, граматику та фонетику через актуалізацію сформованих автоматизмів, навичок та вмінь. Спілкування тією чи іншою мовою передбачає певну специфіку *комунікативної поведінки*, яка реалізується через певні *стандарты такої поведінки*, які виникають протягом історичного розвитку в кожній соціокультурній мовній спільноті та відрізняються від аналогічних стандартів в інших соціокультурних мовних спільнотах» [8, с. 29].

На першому етапі заняття студенти актуалізують опорні знання і навички, відповідаючи на запитання викладача: *З якого міста ти приїхав? Твоє місто велике чи мале? У якому місті ти живеш зараз? Які інші міста ти відвідував?*

Опрацювання лексичного мінімуму вбачається нам абсолютно необхідним на кожному занятті. На Уроці 1 розглядається такий набір лексем та висловів: басейн, близький, близько, будівля, будинок, велосипед, високий, високо, вузький, голосний, голосно, далекий, далеко, дорога, зручний, зручно, красивий, низький, низько, перукарня, пішохід, площа, повільний, повільно, пошта, розташовуватися, світлофор, спортзал, тихий, тихо, тротуар, універмаг (ЦУМ), чистий, швидкий, швидко, широкий. Також опрацьовуються словосполучення: автобусна зупинка, драматичний театр, залізничний вокзал, пішохідний перехід, «Бажаю успіху!».

Після роботи зі словником студенти працюють із текстом. Останній ми уклали з урахуванням необхідних лексико-граматичних конструкцій. Він простий для сприйняття, зрозумілий студентам. На нашу думку, читання тексту дозволяє дати випереджальну інформацію стосовно питань із граматики, які будуть розглядатися на занятті, а також дозволить мимовільно запам’ятати функціонування різних частин мови у реченні.

Завдання 1. Прочитайте текст.

У місті

Мене звали Домінік. Я живу у місті. Воно велике і красиве. Вулиці у місті широкі і чисті, є зручні тротуари. Будівлі високі і низькі, старі і нові. На чистих вулицях розташовані банки й аптеки. На головній вулиці є перукарня, музей та універмаг. У центрі міста є залізничний вокзал, новий кінотеатр і пошта.

У центрі міста ходить багато туристів. Вони розглядають старі будівлі, красиві пам'ятники, драматичний театр.

Широкими дорогами міста їздять автобуси, троллейбуси, таксі та автомобілі. Для автобусів і троллейбусів є зупинки. Я їду троллейбусом на заняття з української мови, у спортивний зал та в басейн. У кафе я ходжу на зустріч із друзями.

Зручними тротуарами ходять пішоходи. Переходити вулицю можна на пішохідному переході, там є світлофор.

У місті є великий парк. Я їжджу там велосипедом. Біля гуртожитку, де я живу, є великий супермаркет, бібліотека та піцерія.

Жити у місті дуже зручно.

Як підкреслює О. Б. Тарнопольський, рецептивне засвоєння лексичної одиниці завжди передусім репродуктивному засвоєнню через подальші численні повторення у мовленнєвій діяльності. Саме тому сприйняття іншомовного мовлення, особливо читання, інтенсивне та екстенсивне (див. О. Б. Тарнопольський, 2006, с. 77–79), є головним джерелом поповнення рецептивного та репродуктивного словникового запасу тих, хто навчається (Н. Г. Пирогова, 2011; J. Coady, 1997; M. Swanborn, K. Glorper, 2002). Читання достатньо об'ємного тексту, саме екстенсивне читання – тобто читання без будь-якого аналізу, уможливило опанування різних аспектів вживання слова [8, с. 233].

Після прочитання тексту викладач обговорює зі студентами незрозумілі слова та вислови у ньому, звертає їх увагу на прикметники та прислівники. Для кращого розуміння студенти виконують наступну вправу.

Завдання 2. Прочитайте. Запам'ятайте.

Прикметник Який? Яка? Яке? Які?	Прислівник Як?
далекий, -а, -е, -і	далеко
близький, -а, -е, -і	близько
високий, -а, -е, -і	високо
низький, -а, -е, -і	низько
красивий, -а, -е, -і	красиво
широкий, -а, -е, -і	широко

вузький, -а, -е, -і	вузько
зручний, -а, -е, -і	зручно
швидкий, -а, -е, -і	швидко
повільний, -а, -е, -і	повільно
тихий, -а, -е, -і	тихо
голосний, -а, -е, -і	голосно
чистий, -а, -е, -і	чисто
світлий, -а, -е, -і	світло
темний, -а, -е, -і	темно

При цьому звертаємо увагу студентів, що прислівник – це незмінна частина мови, що виражає ознаку дії, стану або ознаку іншої ознаки (*трохи втомлений, іти швидко*). Також наголошуємо, що слова, які належать до цієї частини мови, не змінюються ані за числами, ані за відмінками, також не мають категорії роду. Важливо, що його значення зумовлене значенням тих частин мови, від яких він утворився. Варто зауважити, що на занятті розглядаються якісно-означальні прислівники, які походять від прикметників, закінчуються на -о, -е і вказують на якість ознаки, дії, відповідають на питання як?

Далі виконуються вправи на закріплення розрізнення прикметника і прислівника, наприклад, пропонується закінчити речення, обравши зі слів у дужках правильну частину мови. При цьому слід звернути увагу студентів на те, що прикметник найчастіше пов'язаний у реченні з іменником та займенником, а прислівник – з дієсловом. Таким чином повторюємо частини мови та зв'язок слів у реченні.

Завдання 3. Утворіть речення. Запишіть.

- Мій друг живе (близький, близько) біля мене.
- Твій одяг дуже (красивий, красиво).
- Я їду на заняття (швидкий, швидко).
- Цей будинок дуже (низький, низько).
- У місті (чистий, чисто) тротуари.
- Студент читає (повільний, повільно).
- Моя мати живе дуже (далекий, далеко).
- Між будинками (вузький, вузько) тротуар.
- На (чистий, чисто) вулицях розташовані банки та аптеки.
- Ти їдеш на 8 (восьмий) поверх. Це (високий, високо).
- Студенти розмовляють (голосний, голосно).
- На вулиці уночі (тихий, тихо).
- Їхати троллейбусом дуже (зручний, зручно).
- Головна вулиця у місті (широкий, широко).

На наступному етапі студенти самостійно утворюють прислівники з прикметників. Як зазначає О. М. Скварча, граматичні вправи слід розглядати як правильне й автоматизоване використання граматичних явищ в усній і письмовій мові [6, с. 190].

Завдання 4. Утворіть прислівники за зразком.

Зразок. Повільний – повільно.
 1. Близький. 2. Веселий. 3. Голосний. 4. Повільний.
 5. Низький. 6. Швидкий. 7. Вузький. 8. Зручний.
 9. Високий. 10. Красивий. 11. Тихий. 12. Широкий.
 13. Чистий. 14. Далекий.

На думку фахівців, умовно-мовленнєві й власне мовленнєві вправи та завдання необхідні для закріплення граматичних вправ і навичок. Також для повторення граматичного матеріалу студенти-іноземці пригадують узгодження прикметника з іменником у роді, числі та відмінку.

Завдання 5. Прочитайте. Пригадайте.
Прикметник

Однина			Множина
Чоловічий рід Який?	Жіночий рід Яка?	Середній рід Яке?	
широкий	чиста	зручне	нові банки
тротуар	вулиця	таксі	старі аптеки
великий	висока	красиве	
парк	будівля	місто	

Далі студенти виконують завдання самостійно. Наступна вправа покликана актуалізувати розуміння зв'язку слів у реченні.

Завдання 6. Утворіть речення. Запишіть.

1. Ця вулиця (широкий), а та вулиця (вузький).
 2. Місто (великий і красивий). 3. Вулицею їде (нова) тролейбус. 4. Ця бібліотека для студентів дуже (зручний). 5. У цьому місці тротуар (вузьке). 6. Нове таксі (чистий). 7. Будівля на сусідній вулиці (високий). 8. Площа у центрі міста (широкий). 9. Біля гуртожитку є (великі) парк. 10. На вулиці є (старий) піцерія. 11. Я з друзями їду в (зручний) кафе. 12. У центрі міста є (велика) універмаг. 13. Цей тролейбус дуже (зручна). 14. На (головний) вулиця є світлофор.

На нашу думку, при вивченні теми, що стосується локації, доцільним є повторення граматичного матеріалу щодо місцевого відмінка іменника у чоловічому, жіночому, середньому роді та у формі множини. Місцевий відмінок, як слушно зауважують науковці, своє предметне значення реалізує у придієслівній позиції. На цьому теж слід наголосити студентам на занятті [3, 4, 7]. Він може виражати знаряддя дії (транслявати по радіо), об'єкта дії (помилятися в людині), але найголовніше – місце дії (локативне значення і просторову позицію) у поєднанні з прийменниками у (в), на, при. Саме на останньому значенні місцевого відмінка, на нашу думку, варто зосередитися при вивченні теми «У місті» [1; 2, с. 66].

Як слушно зазначають науковці, варто зіставити називний та місцевий відмінки для розуміння змін у закінченнях. Також звертаємо увагу студентів на те, що прийменник у (в) вказує на розташування всередині простору, предмета – в університеті, у таксі, прийменник по передає дистрибутивно-просторове значення, яке ґрунтується на прийменниках у (в), на функції місця відповідно всередині та на поверхні предмета – на переході, на пам'ятнику [5, с. 38].

Завдання 7. Прочитайте. Пригадайте.
Місцевий відмінок

	Що?	Де? У/в (на) чому?
Чоловічий рід	університет тротуар перехід універмаг пам'ятник будинок	в університеті на тротуарі на переході в універмазі на пам'ятнику у (на) будинку
Жіночий рід	пошта аптека дорога вулиця	на пошті в аптеці на дорозі на вулиці
Середній рід	місто таксі кафе	у місті у таксі у кафе
Множина	переходи тротуари пішоходи аптеки вулиці будівлі кафе міста заняття	на переходах на тротуарах на пішоходах в аптеках на вулицях у (на) будівлях у кафе у містах на заняттях

Після повторення граматичної частини студенти самостійно закінчують речення, поставивши іменники у місцевому відмінку.

Завдання 8. Відповідайте на запитання. Пишіть.

Зразок. Де розташована аптека? (вулиця) – Аптека розташована на вулиці.
 1. Де розташований спортивний зал? (будинок).
 2. Де живуть студенти медичного університету? (гуртожиток). 3. Де розташовані банки? (вулиці).
 4. Де є залізничний вокзал? (центр міста). 5. Де заняття з української мови? (будівля). 6. Де можна переходити дорогу? (пішохідний перехід). 7. Де навчаються студенти-іноземці? (університет). 8. Де купують ліки? (аптека). 9. Де ходить багато туристів? (площа). 10. Де стоїть дівчина? (тротуар). 11. Де є широкі і світлі вулиці? (міста). 12. Де чекають люди? (зупинка). 13. Де Ви купуєте одяг? (універмаг). 14. Де студенти читають книги, газети і журнали? (бібліотека).

Останнє завдання – найскладніше – утворити речення з поданих слів. Воно покликане закріпити опрацьований граматичний матеріал, розвинути комунікативні навички та вдосконалити вміння використовувати різноманітні граматичні форми слів.

Завдання 9. Утворіть речення.

Зразок. Площа, бути, пам'ятник, на. – На площі є пам'ятник.

1. Вокзал, автобус, бути, на. 2. Вулиця, аптека, бути, на. 3. Дорога, бути, пішохідний, на, перехід.
4. У, центр, міста, театр, бути. 5. На, пішоходи, тротуар, бути. 6. На, чекати, студенти, зупинка. 7. Дуже, у, парк, гарно. 8. Друзі, у, басейн, бути, мої. 9. Студенти, книги, у, бібліотека, читати. 10. Піцерія, у, я, купувати, піца. 11. Я, у, кафе, снідати. 12. Купувати, я, продукти, у, супермаркет. 13. Жити, я, у, місто.
14. Я, в, університет, навчатися.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Через поєднання різних видів мовленнєвої діяльності: говоріння, письма, слухання, читання – на занятті опрацьовано лексичний матеріал до теми «У місті. Урок 1». Наповнення уроку покликане формувати автоматизми, навички і вміння вживання слів і висловів у різноманітних комунікативних

Список літератури

1. Вихованець І. Дієслівно-іменниковий граматичний тип української мови / І. Вихованець // Українська мова. – 2012. – № 2. – С. 3–10.
2. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
3. Козачук, Г. О. Місцевий відмінок з прийменником по у структурі речення / Г. О. Козачук // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 «Проблеми граматики і лексикології української мови». – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Вип. 3. – С. 40–47.
4. Косенко Ю. Г. Моделі використання місцевого відмінка іменників на позначення місця [Електронний ресурс] / Ю. Г. Косенко // Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Суми, 7 груд. 2019 р. / за ред. О. М. Семенов. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. – Вип. 1. – С. 201–206. – Режим доступу : <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/7504/1/1.pdf>.
5. Мовчан Н. В. Структура відмінкової парадигми іменників у сучасній українській літературній мові : посіб. / Н. В. Мовчан. – Підгородне, 2017. – 44 с. – Режим доступу : <https://ru.calameo.com/read/005042247135ab8bfe4f9>.

ситуаціях, що виникають в умовах урбаністичного середовища. Саме в цьому полягає завдання викладача української мови як іноземної. Також, поруч із тим, студенти опановують стандарти комунікативної поведінки, перетворюючись у «вторинну мовну особистість» (за висловом І. І. Халасевої), яка «дозволяє брати участь в іншомовній комунікації, повністю дотримуючись не тільки мовних, але й етикетних соціокультурних норм комунікативної поведінки», як слушно зазначає О. Б. Тарнопольський.

Урбаністична тематика та лексика, пов'язана з місцем, розташуванням, є дуже важливою частиною активного словника іноземномовних студентів. Саме тому вважаємо доцільними подальші дослідження та продовження цієї теми на Уроці 2. У поєднанні зі словами на називання понять міста та локусу варто розглянути дієслова руху, як-от: *іти, ходити, їхати, їздити*, за категоріями особи та часу. Також розробити граматичні вправи на відпрацювання вживання їх з уже вивченим іменником у місцевому відмінку. На Уроці 2 продовжиться формування навичок застосування таких словосполучень та речень, зокрема в діалогах.

6. Скварча О. М. Граматичні вправи як засіб організації діяльності студентів при вивченні української мови як іноземної на підготовчому факультеті / О. М. Скварча // Матеріали наук.-теор. конф. викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету, Суми, 19–24 квіт. 2010 р. / відп. за вип. Л. П. Валенкевич. – Суми : СумДУ, 2010. – Ч. І. – С. 190–191.

7. Смолінська О. Є. Система вправ у вивченні відмінкових форм на первинному етапі навчання української мови як іноземної / О. Є. Смолінська, О. С. Іванців // Преподавание языков в высших учебных заведениях образования на современном этапе. Межпредметные связи. Научные исследования. Опыт. Поиски. – 2008. – № 12. – С. 172–175. – Режим доступа : <http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/29.pdf>.

8. Тарнопольський О. Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі : підручник / О. Б. Тарнопольський, М. Р. Кабанова. – Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с.

9. Українська мова як іноземна для студентів медичних спеціальностей : навч. посіб. / [І. І. Гавришак, І. Д. Драч, І. Я. Заліпська та ін.] ; за ред. М. П. Тишковець. – Тернопіль : ТНМУ, 2019. – 312 с.

10. Українська мова як іноземна: Робоча програма для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я». – Тернопіль, 2019. – 36 с. – URL : <http://https://moodle.tdmu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=194592>.

References

1. Vykhoanets, I. (2012). Diieslivno-imennykovyi hramatychnyi typ ukrainskoi movy [Verb-noun grammatical type of the Ukrainian language]. *Ukrainska mova– Ukrainian Language*, 2, 3-10 [in Ukrainian].

2. Vykhoanets, I., & Horodenska, K. (2004). *Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy* [Theoretical morphology of the Ukrainian language]. Kyiv: Pulsary [in Ukrainian].

3. Kozachuk, H.O. (2007). Mistsevyi vidminok z pryimennykom po u strukturi rechennia [Local case with the preposition on in the sentence structure]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Serii 10: Problemy hramatyky I leksykologii ukrainskoi movy – Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 10: Problems of Grammar and Lexicology of the Ukrainian Language: A Collection of Scientific Papers*, 3, 40-47 [in Ukrainian].

4. Kosenko, Yu.H. (2019). Modeli vykorystannia mistsevoho vidminka imennykiv na poznachennia mistsia [Models of using the local case of nouns to denote a place]. *Kulturomovna osobystist fakhivtsia u XXI stolitti: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoinukovo-praktychnoi internet-konferentsii – Cultural-linguistic Personality of a Specialist in the XXI Century: A Collection of Materials of the International Scientific-Practical Internet Conference*, 1, 201-206 [in Ukrainian].

5. Movchan, N.V. (2017). *Struktura vidminkovoi paradyhmy imennykiv u suchasni ukrainskii literaturnii movi: posibnyk [The structure of the case paradigm of nouns in the modern Ukrainian literary language]*. Pidhorodnie [in Ukrainian].

6. Skvarcha, O.M. (2010). Hramatychni vpravy yak zasib orhanizatsii diialnosti studentiv pry vyvchenni ukrainskoi movy yak inozemnoi na pidhotovchomu fakulteti [Grammar exercises as a means of organizing the activities of students in the study of Ukrainian as a foreign language at the preparatory faculty]. *Materialy naukovy-teoretychnoi konferentsii vykladachiv, aspirantiv, spivrobitnykiv ta studentiv*

11. Шеремета Л. П. Формування навичок діалогічного мовлення студентів медичних спеціальностей під час вивчення курсу «Українська мова як іноземна» / Л. П. Шеремета // Медична освіта. – 2019. – № 3. – С. 103–107.

humanitarnoho fakultetu – Proceedings of the Scientific-theoretical Conference of Teachers, Graduate Students, Staff and Students of the Faculty of Humanities, 1, 190-191 [in Ukrainian].

7. Smolinska, O.Ye., & Ivantsiv, O.S. (2008). Sistema vprav u vyvchenni vidminkovykh for a na pervynnomu etapi navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi [The system of exercises in the study of case forms at the initial stage of learning the Ukrainian language as a foreign language]. *Prepodavaniye yazykov v vysshikh uchebnykh zavedeniyakh obrazovaniya na sovremennom etape. Mezhdmetnyye svyazi. Nauchnyye issledovaniya. Opyt. Poiski – Teaching Languages in Higher Educational Institutions at the Present Stage. Interdisciplinary communications. Scientific research. Experience. Search*, 12, 172-175 [in Ukrainian].

8. Tarnopolskyi, O.B., & Kabanova, M.R. (2019). *Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli: pidruchnyk [Methods of teaching foreign languages and their aspects in higher education: A textbook]*. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia [in Ukrainian].

9. (2019). *Ukrainska mova yak inozemna [Ukrainian language as foreign]*. Ternopil [in Ukrainian].

10. *Ukrainska mova yak inozemna: Robochi programi dlia inozemnykh studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv MOZ Ukrainy. Haluz znan: 22 “Okhorona zdorovia” [Ukrainian Language as Foreign: Syllabus for foreign students of higher educational institutions of Ministry of Health of Ukraine. Branch of knowledge 22 “Health Care”]*. Ternopil. Retrieved from: <https://moodle.tdmu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=194592> [in Ukrainian].

11. Sheremeta, L.P. (2019). Formuvannia navychok dialohichnoho movlennia studentiv medychnykh spetsialnostei pid chas vyvchennia kursu «Ukrainska mova yak inozemna» [Formation of skills of dialogic speech of students of medical specialties during studying of a course “Ukrainian as a foreign language”]. *Medychna osvita – Medical Education*, 3, 103-107 [in Ukrainian].

Отримано 03.11.20
Рекомендовано 05.11.20

Електронна адреса для листування: rudenko@tdmu.edu.ua